

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра фізичної географії та раціонального природокористування**

РОБОЧА ПРОГРАМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	01 “Освіта/Педагогіка”
Спеціальність	014 “Середня освіта”
Предметна спеціальність	014. 07 “Середня освіта. Географія”
Освітня програма	Географія
Статус дисципліни	обов’язкова
Мова навчання	українська

Робоча програма «Педагогічної практики» для здобувачів вищої освіти галузі знань **01** «Освіта/Педагогіка» спеціальності **014** «Середня освіта», предметної спеціальності **014.07** «Середня освіта. Географія», освітньої програми «Географія».

Укладач: Мельничук Володимир Петрович – старший викладач кафедри фізичної географії та раціонального природокористування
Жулканич Борис Михайлович – старший викладач кафедри фізичної географії та раціонального природокористування

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри фізичної географії та раціонального природокористування

протокол № 11 від «25» червня 2021 р.

Завідувач кафедри Поп С.С.

Схвалено науково-методичною комісією географічного факультету

протокол №8 від «29» червня 2021 р.

Голова методичної комісії Потіш Л.А.

© Мельничук В.П., Жулканич Б.М., 2021 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2021 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 9	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 270	4	4
Кількість модулів –	Семестр:	
	7	8
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи студента –	Лекції:	
	Практичні (семінарські):	
Вид підсумкового контролю: диф. залік	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усний	Самостійна робота:	
	90	180
	Індивідуальна робота	
	180	90

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Педагогічна практика є важливою частиною навчально-виховного процесу, в ході якого відбувається безпосереднє поєднання та реалізація теоретичних знань, що отримують студенти на заняттях, з практичною діяльністю студентів в якості педагогів.

Метою педагогічної практики є оволодіння студентами сучасними методами, формами навчально-виховної роботи у закладах освіти, формування в них професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних умовах, виховання інтересу до професії, потреби систематично поновлювати свої знання і творчо їх застосовувати в практичній діяльності, вивчення та використання передового й новаторського педагогічного досвіду.

Основні завдання практики:

- поглиблення і розширення теоретичних знань з географічних і психолого-педагогічних дисциплін, набутих студентами, застосування їх у вирішенні конкретних педагогічних завдань під час проходження практики;
- формування у студентів психолого-педагогічних і методичних умінь викладання географічних навчальних дисциплін у закладах загальної середньої освіти;
- вироблення вмінь організації основних форм навчання у школі, застосування сучасних технологій і методик навчання;
- формування вмінь професійного і педагогічного спілкування з учнівським колективом;
- виховання морально-етичних якостей вчителя, індивідуального творчого стилю педагогічної діяльності, потреби в самоосвіті.

Відповідно до освітньої програми, проходження педагогічної практики сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя.

ЗК 3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 4. Здатність працювати в команді.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 9. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 10. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

Фахові (спеціальні, предметні) компетентності (ФК, ПК):

ФК 1. Здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків.

ФК 2. Володіння основами цілепокладання, планування та проектування процесу навчання учнів.

ФК 3. Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів.

- ФК 4. Здатність до пошуку ефективних шляхів мотивації дитини до саморозвитку (самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення до навчання).
- ФК 5 Здатність до забезпечення охорони життя і здоров'я учнів (зокрема з особливими потребами) в освітньому процесі та позаурочній діяльності.
- ФК 6. Здатність здійснювати виховання на уроках і в позакласній роботі, виконувати педагогічний супровід процесів соціалізації учнів та формування їхньої культури.
- ФК 7. Здатність до критичного аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду.
- ПК 1. Здатність усвідомлювати сутність взаємозв'язків між природним середовищем і людиною, розуміти та пояснювати стратегію сталого розвитку людства.
- ПК 2. Здатність доцільно і критично використовувати географічні поняття, концепції, парадигми, теорії, ідеї, принципи для пояснення письмовими, усними та візуальними засобами явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, державному, локальному).
- ПК 3. Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі (світу), материків і океанів, України.
- ПК 4. Здатність розуміти та пояснювати особливості природних компонентів і об'єктів у сферах географічної оболонки, взаємозв'язки в ландшафтах.
- ПК 5. Здатність пояснювати закономірності територіальної організації суспільного виробництва, просторових процесів і форм організації життя людей.
- ПК 6. Здатність встановлювати роль і місце України у сучасному світі в контексті географічних чинників її розвитку, аналізувати й пояснювати особливості геопросторової організації природи, населення і господарства України та свого регіону.
- ПК 7. Здатність реалізовувати краєзнавчий підхід на уроках географії, у позакласній і позашкільній роботі з учнівською молоддю.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Передумовами проходження «Педагогічної практики» є опанування таких навчальних дисциплін освітньої програми «Географія»:

ОК 2.21 Вступ до фаху за спеціальністю «Середня освіта (Географія)»

ОК 2.23 Психологія

ОК 2.24 Педагогіка з основами педмайстерності

ОК 2.25 Методика викладання географії в загальноосвітніх навчальних закладах

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Відповідно до освітньої програми «Географія», проходження педагогічної практики повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (РН):

РН 1. Знає основні історичні етапи розвитку предметної області.

РН 2. Знає закономірності розвитку особистості, вікові особливості учнів, їхню психологію та специфіку сімейних стосунків.

РН 3. Знає та розуміє принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми навчання предмета в закладах загальної середньої освіти (рівень базової середньої освіти).

РН 4. Знає та розуміє особливості навчання різнорідних груп учнів, застосовує диференціацію навчання, організовує освітній процес з урахуванням особливих потреб учнів.

РН 5. Уміє оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальності.

РН 6. Уміє використовувати інструменти демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності.

РН 7. Уміє застосовувати міжнародні та національні стандарти і практики в професійній діяльності.

РН 8. Добирає і застосовує сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів і здійснює самоаналіз ефективності уроків.

- РН 9. Володіє формами та методами виховання учнів на уроках і в позакласній роботі, уміє відстежувати динаміку особистісного розвитку дитини.
- РН 10. Здатний проектувати психологічно безпечне й комфортне освітнє середовище, уміє виявляти булінг серед учнів та протидіяти йому, організовувати співпрацю учнів та комунікацію з їхніми батьками.
- РН 11. Здатний цінувати різноманіття та мультикультурність, керуватися в педагогічній діяльності етичними нормами, принципами толерантності, діалогу й співробітництва.
- РН 12. Усвідомлює цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.
- РН 13. Знає та розуміє основні концепції, парадигми, теорії та загальну структуру географії, предмет її дослідження, місце і зв'язки в системі наук, етапи історії розвитку географічної науки.
- РН 14. Пояснює просторову диференціацію географічної оболонки і географічного середовища на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях.
- РН 15. Описує основні механізми функціонування природних і суспільних територіальних комплексів, окремих їхніх компонентів, класифікує зв'язки й залежності між компонентами, знає причини, перебіг і наслідки процесів, що відбуваються в них.
- РН 16. Пояснює зміни, які відбуваються в географічному середовищі під впливом природних і антропогенних чинників, формулює наслідки й детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства.
- РН 17. Формує в учнів уміння користуватися географічною та картографічною мовою в навчальному процесі, застосовувати алгоритми користування друкованою і цифровою картографічною продукцією при характеристиці окремих географічних об'єктів і територій.
- РН 18. Застосовує базовий поняттєвий, термінологічний, концептуальний апарат географії, її теоретичні й емпіричні досягнення на рівні, що дозволяє інтерпретувати природно-географічні та суспільно-географічні явища і процеси, пов'язувати й порівнювати різні погляди на проблемні питання сучасної географії.
- РН 19. Уміє характеризувати природні ландшафти і регіони, пояснювати їхні особливості та взаємозв'язки, сформовані географічним положенням й іншими географічними чинниками (зокрема під час навчальних польових практик).
- РН 20. Розуміє глобальні суспільно-географічні процеси, вміє складати характеристики населення світу, секторів і галузей світового господарства.
- РН 21. Характеризує і оцінює природні умови і ресурси, населення та господарство України, її роль і місце в сучасних суспільно-географічних процесах у світі; знає і розуміє географічні особливості свого адміністративного регіону.
- РН 22. Знає, розуміє і демонструє здатність реалізовувати теоретичні й методичні засади навчання географії для виконання освітньої програми в базовій середній школі.
- РН 23. Добирає міжпредметні зв'язки курсів географії в базовій середній школі з метою формування в учнів природничо-наукової компетентності відповідно до вимог Державного стандарту загальної середньої освіти з освітньої галузі «Природознавство»; володіє методикою навчання пропедевтичного курсу «Природознавство».
- РН 24. Дотримується сам під час польових навчальних практик та формує відповідальне ставлення учнів до природи, повагу до культурних цінностей і традицій місцевого населення під час екскурсій, походів і експедицій з учнівською молоддю.

5. ЗМІСТ ПРАКТИКИ

1. Ознайомлення з програмою, робочим планом практики, графіком роботи, правилами оформлення документів звітності, характером і змістом індивідуальних завдань.
2. Щоденна робота студентів над виконанням індивідуальних завдань, що включає:
  - відвідування уроків географії вчителів навчального закладу,
  - відвідування занять, що їх проводять колеги-студенти;
  - підготовка до проведення власних занять: вибір теми (за узгодженням із вчителем), написання плану, вибір необхідних інтерактивних форм та засобів навчання;

- самостійне проведення занять.

6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Під час педагогічної практики студенти повинні:

1) ознайомитися:

- з навчально-методичною роботою закладу, у якому проводиться практика;
- з програмно-методичним забезпеченням кабінету географії;
- зі специфікою методики роботи вчителя;

2) вивчити:

- навчальні програми тієї дисципліни, з якої будуть проводитися заняття;
- психологічні, вікові та індивідуальні особливості учнів класів, де будуть проводитися навчальні заняття, стан успішності цих учнів;
- особливості організації та проведення уроків географії;

3) сформувані навички й уміння майбутньої педагогічної діяльності, для чого:

- відвідувати заняття вчителів школи;
- розробити розгорнутий плани-конспекти занять відповідно до робочої навчальної програми;
- проводити уроки, в тому числі й залікові;
- відвідати уроки своїх колег - студентів та взяти участь в їхньому обговоренні, написати аналіз (рецензію) цих занять.

7. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється керівниками практики протягом проходження студентами педагогічної практики шляхом аналізу та оцінки їх систематичної роботи, залікових навчальних занять.

Підсумковий контроль здійснюється наприкінці проходження практики шляхом оцінювання цілісної систематичної педагогічної діяльності студентів протягом конкретного періоду. При висвітленні диференційованої оцінки студенту враховується рівень теоретичної підготовки майбутнього вчителя, якість виконання завдань практики, рівень оволодіння педагогічними вміннями й навичками, ставлення до учнів, акуратність, дисциплінованість, якість оформлення документації та час її подання.

Перевірка та оцінювання знань, умінь і практичних навичок студентів здійснюються за 100-бальною шкалою у процесі залікового контролю.

Загальна шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		

64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Диференційований залік є підсумковим контролем практики і проводиться по завершенні практики. Під час заліку визначається рейтингова оцінка успішності студентів за проведену практику. Вона дорівнює сумі оцінок за захист звіту про практику та демонстрацію набутих студентом практичних знань і вмінь, а також базується на результатах поточного контролю (відвідування, повнота і якість виконання завдань практики, відгук керівника практики від бази, вчасність та якість оформлення студентом щоденника і звіту про практику.

Вимоги до оформлення документації з практики

У **щоденнику** практики студент повинен заповнити всі розділи. Він зобов'язаний щоденно відображати виконану ним роботу в повному обсязі.

Студент-практикант повинен оформити й передати щоденник і звіт керівнику практики від кафедри для оцінювання не пізніше як за 3 дні до заліку.

У **звіті** повинні бути відображені:

- мета і завдання практики, які стояли перед студентом;
- коротка характеристика навчального закладу, на базі якого студент проходив практику;
- зміст діяльності студента-практиканта за період проходження практики;
- ступінь виконання запланованих завдань відповідно до індивідуального плану та завдань практики;
- висновки та рекомендації щодо підсумків роботи.

Звіт про практику складається індивідуально кожним студентом. На останній сторінці звіту ставиться дата і підпис студента-практиканта.

У відгуку керівника від бази практики дається стисла характеристика та оцінка роботи студента.

Під час заліку студент повинен бути готовим усно відповісти на запитання щодо оформлення та змісту документації з педагогічної практики.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Довгань Г.Д. Інтерактивні технології на уроках географії. – Х.: Основа, 2005. – 128 с.
2. Кобернік С.Г. Практичні та самостійні роботи в шкільних курсах географії: методичний посібник для студентів географічних спеціальностей вищих навчальних закладів / С.Г. Кобернік – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. – 201 с.

3. Методика навчання географії в загальноосвітніх навчальних закладах: Навчально-методичний посібник /Кобернік СГ, Коваленко РР, Скуратович ОЯ; За ред. СГ Коберніка. СГ Кобернік - К.: Навчальна книга, 2005
4. Методичні рекомендації про викладання географії у 2020/2021 навчальному році. Лист Міністерства освіти і науки України від 11 серпня 2020 р. № 1/9-430 «Щодо методичних рекомендацій про викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2020/2021 навчальному році»

Допоміжна література

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
2. Пащенко М. І. Технологія використання активних методів навчання / М. І. Пащенко, В. Ф. Мішкурова, О. М. Середняцька. – К. : Наук. світ, 2003. – 94 с.
3. Розсоха А.П. Формування екологічної культури у майбутніх учителів географії. *Молодий вчений*. 2016. № 9(36). С. 138–142.
4. Топузов О.М., Самойленко В.М., Вішнікіна Л.П. Загальна методика навчання географії: підручник. – К. : Картографія, 2012.
5. Чубрей О.С. Система підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу: монографія. Чернівці : Технодрук, 2020. -376 с.
6. Чубрей О.С. Методологічні засади дослідження проблеми підготовки майбутніх вчителів географії до професійної діяльності в умовах трансформації освіти. *Наукові записки. Сер. Педагогічні науки*. Кропивницький, 2019. Вип. 180. С. 197–201.